

Peter Kolšek

ZA AVTONOMIJO KULTURE

Urednikovo vabilo k sodelovanju me je ogrelo na treh mestih. Ne gre za tri ločena vprašanja, ampak za tri vozlišča, v katerih je – po moje – zbrana poglobljena problematika, zastavljena na naslovu. Torej po vrsti:

1.

Ali v dnevnih redakcijah (...) prej in globlje kot drugi zaznavamo (...) simptome drugačne vrednostne osveščenosti slovenske kulture? Gre seveda za stvari, ki jih imamo vsak dan neposredno pred očmi – a kdo jih lahko, prav zaradi te bližine, učinkovito in natančno definira? Zato bi rad to formulacijo dodatno zaostрил, kajti po moje je bistveno vprašanje tole: ali je z novim zgodovinskim statusom slovenstva dobila drugačen status tudi slovenska kultura?

Odgovor je – logično – pritrdilen. Vsi vemo, kakšna je (bila) zgodba slovenske kulture kot nadomestka za nacionalno državo in njeno moč. V novih pogojih kultura ne more biti več substitucija. A tudi okrasek (dosanjane) države, ornament na reprezentančnem fraku. Kultura je lahko le to, kar beseda izvirno pomeni: stopnja posameznikove kultivacije, obvladovanje in preseganje (lastne) nature. Jasno, da je kultiviranost tudi legitimacija naroda, nacije in države in jim je kot taka tudi na (reprezentavno) razpolago, toda v nobenem primeru ne more biti zgolj funkcija neke univerzalne aspiracije. Končno je nastopil čas, ko lahko Slovenci živimo polno kulturno življenje, kar pomeni, da se lahko tudi kultura kot dejavnost duha do kraja avtonomizira; meje ji določajo le umske in biološke zmogljivosti nacije. Seveda ni nič novega ugotovitev, da je pri tem edina naloga države, da tak (nov, avtonomen) status kulture ne le omogoča, ampak ga po svojih najboljših močeh tudi spodbuja in podpira.

Vse to pa zagotovo še ne pomeni, da ni zdaj nič več tako, kot je bilo; hvala bogu, kajti kakršenkoli radikalizem kulturi le škodi. Mislim torej, da se odnos do kulture prav radikalno ne spreminja – živimo pa v hudo spreminjastem času, v katerem se nepresežen funkcionalistični pogled na kulturo do nerazpoznavnosti prepleta z avtonomističnim. Vzpostavlja se novo, globalno razmerje med državo in kulturo, med posameznikovimi kulturnimi na(raz)vadami in tržno ceno kulturnega izdelka, med samoumevnim, a izpraznjenim občutkom za apriorno »kulturnost« in vitalnim nabojem novih, alternativnih kulturnih vsebin. Razumljivo, da so postale potresna območja tudi ustaljene vrednote in avtoritete; morda še bolj kot one same način njihovega javnega funkcioniranja. Ker je to v resnici potresen čas, in to bolj v temeljih kulturne stavbe kot na njeni fasadi, je videti marsikaj drugače, kot dejansko je,

marsikaj je postavljeno ostreje, kot bi bilo produktivno, in marsikdo je bolj nesrečen, kot bi bilo potrebno.

Morda tale mali »ekspeze« za bralce Sodobnosti ni najbolj potreben – a kako naj brez njega zastavim naslednje vprašanje, ki se neposredno tiče pričujoče ankete: kaj vse to pomeni za dnevno delo v kulturni redakciji? – »Spreminjasti čas« je prinesel zlasti večji pritisk na medije. Seveda ne gre (več) za pritisk politične vrste, pač pa za borbo, ki naj zagotovi čimveč prostora pod medijskim soncem. Bistvena posledica globinskega procesa, ki sem ga skušal nakazati zgoraj, je dejstvo, da se velik del žive ustvarjalnosti seli iz državnih kulturnih institucij v zasebne in polzasebne družbe. Kulturna dejavnost je postala silno razpršena, žanrsko in lokacijsko heterogena (kar je seveda dobro), kulturna uredništva (ker je po novinarskih hišah zaposlitvena politika restriktivna in ker je tudi medijev več) pa so postala kadrovsko zdesetkana. S peščico ljudi je sedanja kulturna scena resnično težko obvladljiva, zato je dnevno »kulturo« potrebno selekcionirati, se pravi vrednotiti – in tudi to je dobro. Ne rečem, da se »prej« ni bilo treba odločati o prioritetah, toda te so bile znane in trdne, alternativne skušnjave pa majhne. Tu, priznam, se bomo v kulturni rubriki morali še marsičemu priučiti in na marsikaj privaditi. Na primer na novo, za zdaj še tenko plast kulturnih menedžerjev. Ti so – če poenostavim – taki, ki naredijo za kulturo veliko dobrega, a jih je treba novinarsko šele odkriti, in taki, ki agresivno zahtevajo medijski pomp, a jim gre le za promocijo in blagor njihovih »jarih« podjetij. Kar pa zadeva državne institucije, se nekatere (vsaj do hiše, v kateri sem zaposlen) še vedno obnašajo, kot da so kulturna uredništva njihovi informacijski servisi. – Z eno besedo: ko govorimo o »pokrivanju« kulture, so tudi mediji, se pravi njihove kulturne celice, v prehodnem obdobju; tako kot naše splošno razmerje do kulture.

2.

Se srečujemo v uredništvu s *strankarsko netolerantnostjo*? Vesel sem, da lahko za »svojo« redakcijo odgovorim na to vprašanje zelo na kratko: prav nobene tovrstne netolerantnosti ne čutim, ne med člani kulturne rubrike, ne od glavnega uredništva in ne kje od zunaj.

Pač pa me mnogo bolj od netolerantnosti političnega izvora skrbi medkulturniška netolerantnost. Gre za problem, ki je pri nas elementarnejši od mladega strankarskega življenja in je obstajal že zdavnaj pred njim, le da je bil delno blokiran; kulturniki so pač zaradi nadomestne, globalno funkcijske vloge kulture »moralni« držati skupaj. Avtonomni status kulture prinaša, jasno, na površje ves udržani individualizem. Gre preprosto za to, da je slovensko sonce tako majhno, da se rado misli, da lahko sije samo enemu. A to je že vprašanje za neko drugo anketo.

3.

In nazadnje: *uredniška kulturna politika*. Tudi o tem na kratko – seveda v luči naslovnega vprašanja (interna redakcijska »politika«, ki je pravzaprav oblika rutine, v zvezi s tem vprašanjem ne more biti zanimiva). Problem bi postavil takole: kaj in kako lahko (Delova) kulturna ekipa prispeva k avtonomnemu statusu slovenske kulture? Zdaj seveda ne bi bilo težko naštetih nekaj dobrih splošnih in načelnih orientacij, a bistveno, kakor je preprosto, se mi zdi vendar tole: imeti ob kulturnem fenomenu, pa naj ga obdelujemo deskriptivno (poročevalsko) ali refleksivno (komentatorsko), svojo avtonomno pamet. Če se to »slučajno« ujema s temeljno usmeritvijo »samostojnega časnika«, pri katerem delam, mi ta koincidenca seveda ni neljuba.